

वृत्तपत्र टिपणी

महानिर्मितीने परळी-पारस व भुसावळ येथील जुन्या कमी क्षमतेच्या संचांमधून वीजनिर्मिती थांबविली

जुन्या संचातून होणाऱ्या अव्यवहार्य वीजनिर्मितीमुळे एकूण कामगिरीवर होणारा विपरीत परिणाम लक्षात घेऊन महानिर्मितीने आपल्या परळी, पारस व भुसावळ येथील काही जुन्या संचांमधून वीजनिर्मिती थांबविण्याचा निर्णय नुकताच घेतला आहे.

वाढता वीजनिर्मिती खर्च, जुनाट व कालबाह्य तंत्रज्ञान असलेली यंत्रणा, वाढता उष्मांक (हीट रेट), कोळसा-पाणी व इंधनतेल यांसारख्या नैसर्गिक संसाधनाचा वापर, वारंवार ना-दुरुस्तीचे वाढते प्रमाण, सुटे भाग उपलब्ध न होणे, संचाची घटलेली कार्यक्षमता यांसारख्या घटकांमुळे महानिर्मितीच्या एकूण कामगिरीवर गेल्या काही वर्षांपासून विपरीत परिणाम झाला होता. या जुन्या संचांच्या संचलनामुळे होणारा करोडो रुपयांचा तोटा लक्षात घेऊन कंपनीने हा निर्णय घेतला आहे. त्यानुसार परळी येथील प्रत्येकी २० मेगावॉट घटित क्षमतेचे दोन संच, भुसावळ व पारस येथील प्रत्येकी ५५ मेगावॉट घटित क्षमतेचे संच यांतून होणारी वीजनिर्मिती थांबविण्यात आली आहे.

महानिर्मितीचा हा निर्णय केंद्रिय विद्युत प्राधिकरणाने "ऊर्जा कार्यक्षमता सुधारणा कार्यक्रमाच्या" अंतर्गत केलेल्या शिफारशीनुसार घेण्यात आला आहे. या प्राधिकरणाने जुन्या संचांचे आयुष्यमान, गेल्या ५ वर्षांतील संचांची कामगिरी (ज्यात वीज उत्पादन, उष्मांक, संयंत्र भार इ.), संच नॉन-रिहीट प्रकारचा असल्यास या सर्व बाबी लक्षात घेऊन अकराव्या पंचवार्षिक योजनेअंतर्गत महानिर्मितीचे हे जुने चार संच निवृत्त करणेसंबंधी निर्देशित केले होते.

परळी, पारस व भुसावळ येथील हे जुने संच नॉन-रिहीट प्रकारचे असून संचांचे निर्धारित आयुष्यमान पूर्ण होऊन बराच कालावधी झाला आहे. परळी येथील संच क्र. १ व २ चे आयुष्यमान अनुक्रमे ३९ वर्षे आणि ३८ वर्षे झालेले असून पारस आणि भुसावळ येथील संचांनी देखील ४२ वर्षांचे आयुष्यमान पूर्ण केले आहे. कमी प्रमाणात साध्य होणारी वीजनिर्मिती, घटलेला भारांक, वाढलेला उष्मांक (हीट रेट) याबरोबरच इंधनतेलाचा अतिरिक्त वापर, जुन्या संयंत्रांना जास्त प्रमाणात लागणारी वीज यांसारख्या बाबींमुळे या सर्व संचांची गेल्या ५ वर्षांतील कामगिरी खालावल्याचे दिसून येते. एकीकडे संच वारंवार बंद पडत असताना देखभाल दुरुस्तीसाठी सुटे भाग उपलब्ध न होणे, अशा दुहेरी अडचणींचा सामना महानिर्मितीला करावा लागत होता.

मुख्य म्हणजे वयोमानपरत्वे कामगिरी खालावल्याने या संचांमधून वीजनिर्मितीच्या ज्या दराने साध्य केली जात होती, त्या दरानुसार राज्य वीज नियामक आयोगाकडून खर्च मंजूर करण्यात येत नव्हता. सदर चार संचांसह कोराडी येथील कार्यरत असलेल्या १०५ मेगावॉट घटित क्षमतेच्या जुन्या चार संचांचा विचार केल्यास वर्ष २००८ - ०९ मध्ये महानिर्मिती कंपनीला रु. २३० कोटींचा तोटा, तर वर्ष २००९ - १० मध्ये सप्टेंबर पर्यंत रु. १८० कोटींचा तोटा सहन करावा लागला. जुन्या संचांमधून होणाऱ्या वीजनिर्मितीचे प्रमाण एकूण औष्णिक क्षमतेच्या १०% हून कमी असूनही त्यातून होणारे नुकसान हे एकूण तोट्याच्या सुमारे २५% आहे. या सर्व संचांचा एकत्रित सरासरी निर्मिती खर्च रु. ४/- प्रति युनिट इतका असताना राज्य वीज आयोगाने मंजूर केलेला सरासरी खर्च मात्र २.११/- प्रति युनिट इतकाच आहे, हे लक्षात घेता यापुढे या संचांमधून वीजनिर्मिती सुरु ठेवणे यापुढे अव्यवहार्य असल्याने हे संच बंद करण्यात येत आहेत.

सदर संचांनी आपल्या निर्धारित आयुष्यमानापेक्षा (जे सर्वसाधारणतः २५ वर्षे असते) खुप जास्त काळ पूर्ण केल्याने तसेच त्यातील जुनाट कालबाह्य तंत्रज्ञान लक्षात घेता आधुनिकीकरण व नुतनीकरणाचा खर्चिक मार्ग व्यावहारिक ठरणार नाही, याची खातरजमा करूनच हा निर्णय घेण्यात आला आहे. महानिर्मितीने सध्या बंद केलेल्या चारही संचांची एकूण स्थापित क्षमता १५० मेगावॉट इतकी आहे. तथापि, क्षमतेनुसार त्यातून वीजनिर्मिती होत नसल्याने जेमतेम सुमारे १०० - ११० मेगावॉट इतकीच वीजनिर्मिती सध्या प्रत्यक्षात घटणार आहे. त्यामुळे राज्यातील विजेच्या उपलब्धतेत फारसा विपरीत परिणाम जाणवणार नाही. केंद्रिय विद्युत प्राधिकरणाचे संचालक (डी.एम.एल.एफ.) यांनी

दिलेल्या माहितीनुसार, ११व्या पंचवार्षिक योजनेत केंद्राच्या वाढीव वीजनिर्मितीतून ५०२ मेगावॉट वीज महाराष्ट्राला देण्यात येणार आहे.

तसेच महानिर्मितीच्या परळी येथील संच क्र. ७ आणि पारस येथील संच क्र. ४, या प्रत्येकी २५० मेगावॉट क्षमतेच्या नव्या संचांमधून सध्या प्रत्यक्ष वीजनिर्मिती सुरु असून येत्या काही दिवसांत हे संच वाणिज्यीय तत्त्वावर कार्यरत होतील. या व्यतिरिक्त महानिर्मितीच्या स्थापित क्षमतेत महानिर्मितीने सुमारे १०,००० मेगावॉट क्षमतेचा विस्तारित प्रकल्प कार्यक्रम हाती घेतला असून या आर्थिक वर्षात भुसावळ येथील संच क्र. ४ (५०० मेगावॉट) तसेच खापरखेडा येथील संच क्र. ५ (५०० मेगावॉट) यातून प्रत्यक्ष वीजनिर्मिती सुरु होणार असल्याने त्याद्वारे १,००० मेगावॉट वीज राज्याला उपलब्ध होईल. तसेच जुन्या संचाऐवजी भुसावळ (६६० मेगावॉट), परळी (२५० मेगावॉट) आणि कोराडी (६६० मेगावॉट) याप्रमाणे बदली संच (Replacement) उभारण्याचे देखील नियोजन केले आहे. त्यापैकी परळी संच क्र. ८ हा संच उभारणीचे काम प्रत्यक्ष सुरु असून हा संच ऑक्टोबर २०११ पर्यंत कार्यान्वित होईल. तसेच भुसावळ संच क्र. ६ (भुसावळ व पारस एकत्रित) या रिप्लेसमेंट संचासाठी लवकरच निविदा सूचना जारी करण्यात येणार असून हा संच मार्च २०१५ मध्ये क्रियान्वित होईल. त्याचप्रमाणे कोराडी संच क्र. ३ (६६० मेगावॉट) हा रिप्लेसमेंट संच सप्टेंबर २०१४ मध्ये क्रियान्वित होईल.

बंद केलेल्या वीजनिर्मिती संचात कार्यरत असलेले मनुष्यबळ हे त्याच ठिकाणच्या विस्तारित प्रकल्पासाठी व नव्या संचांच्या संचलन - सुव्यवस्थेसाठी उपयोगात आणले जाणार आहे. तसेच या निर्णयानुसार जुन्या संचांसाठीचे कोल लिंकेजही रिप्लेसमेंट संच व अन्य नवे प्रकल्प यांचेसाठी सुधारित करण्यात येणार आहे.